

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, IV. Váci-utca 11.
hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.
SZERKESZTI
BOGDÁNYI MÓR.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve 8 frt
Félévre 4 „
Negyedévre 2 „
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Művelődés és vallás.

I.

Hasznára, vagy kárára van-e a művelődés a vallásnak? A jelenkor tüneményeit vizsgáló előtt gyakran merül fel ezen kérdés, mely épen a zsidóságra nézve nagy fontosságú, mert évszázad alatt évezred művelődési fejlődését élte át. E kérdésre különböző szempontokból tekintve, különböző a felelet. Kisértsük meg, hogy előítéletnélküli, tárgyilagos választ találjunk. Mindenekelőtt helyén lesz itt is, hogy a történelmet, mely mind a művelődés, mind a vallás természetéről felvilágosít, megkérdezzük, mire az marad hátra hogy kutassunk, vajjon korszakunk lényeges mozzanatai e régebbi korokétól különböznek e annyira, hogy az eredmény más lehetne.

A történelem arra tanít, hogy a fokozódó művelődés a népek vallási nézeteit, szóval a fennálló vallást felbontotta és félreszorította. A kultura sebezte meg annyira a brahmaismust a budhaismussal. A hellének és ezek kapcsán a római világ hatalma művelődési fejlődése behatása alatt homályosult el az uralkodó mytologiai vallási nézet olyannyira, hogy haldokolt és a teljes eltűnésre megérett.

Hiszen a görög bölcsészek, már az ugynevezett hét bölcstől kezdve a népvallásnak ellenségei voltak és ezt ösztönszerűleg érezte a nép, mely már Pitagorast és Sokratest istentagadás miatt bevádolta és el is ítélte. A tudományok ujjászületéséből származott a humanizmus, ebből pedig a reformális, mely Németország legnagyobb részét, Angolhont, Hollandiát és a Skandináv országokat a katolikus egyháztól elvonta, mely ellen különösen a mult század felvilágosodottsági korszakából kiindult észszerű és egyház ellenes szellem is fordult, mely minden polgárosult országbaan az egyházi és ugynevezett felvilágosodott párt közt heves harcztot támasztott.

Nem kevésbé homályosult el és halt el a közép- és elő ázsiai, valamint az északafrikai tartományok népeinek sokalakzatos pogányhite, úgy, hogy ez az islam új megjelenése előtt meglepően gyorsan rakta le a fegyvert, —

De azért azt is láthatjuk, hogy a meglevő vallás kiszorítása a művelődési fejlődés folyamában egyszersmind

a vallás új phasisához vezet. Mert a mint a budhaismus a brahmaismus helyébe, úgy lépett a kereszténység az európai, mytologikus vallás helyébe, az islam az arab és más ázsiai pogányhitet pótolta és a protestantizmus azon hitet fogadta el, melyből a katolikus egyházat szorította ki.

Kérdjük már most, hogy miáltal okozta a kultura fejlődése ezen tüneményt? Mert bizonyára nem csekély erély szükséges a vallási nézetek kiszorítására, hogy új vallás minden esetre világosabb alakzatokkal pótolja. Nem nehéz e kérdésre meglelni a választ. A vallás eredetileg a természeti tünemények megfigyeléséből és azoknak a képzelem segítségével történt megmagyarázásából származott. A természet hatalmas tüneményeinek imponáló behatásai az emberi képzelmet felköltötték, betöltötte az emberiséget az istenség gondolatával és ez irányban művelte ki legváltozatosabb és legtarkább módon. Ezzel kapcsolódtak egybe az emberi szív mozgalmái egyrészt azt eredményezve, hogy az isteneknek emberi szenvedélyeket is tulajdonítottak, másrészt pedig, hogy az istenség fogalmát a szív is felfogta és elevenítette.

A művelődés fejlődése pedig lényegében az értelem fejlesztésében és erősítésében áll, hogy lassanként a képzelem és szív alkotta fogalmak kutatására tér át, azok okiasságát megvizsgálja és a való vizsgálata alapján összeállítja. Ezen természetszerű szellemi mozgalom szüli a hagyományos vallási képzelem teremtményei és a megismerés s értelem következményei elkülönülését és a kultura haladásával jár, hogy az értelem, ha lassan is, fogalmait a képzelemé helyébe teszi, ezeket létüktől megfosztja és csak a beoltott kegyeletben türi létüket.

Másrészt a vallás az emberi szellem lényeges eleme és azért nem mellőzhető szükséglet, melynek kielégítését követeli. Ennélfogva a történelem folyamában folyton ismétlődő jelenés, hogy az elhalt vallási nézetek helyébe újak, az értelemnek inkább megfelelők lépnek, mely látható alakot ölt és ezáltal a régi vallásokat új, nem csak a képzelem körébe tartozók követik.

Mindamellet nem mellőzhetünk egy másik történelmi fejlődést, mely abban áll, hogy az koronkénti művelődési

phasis nem képes megakadályozni az új vallásban sem a hátrálást. Amint a lefolyt művelődési korszak romjain a kellettező számára dus táplálék támad, úgy kell, hogy az új vallás a népek közt fenmaradt régi vallási elemekkel kapcsolódjék, hogy uralomhoz juthasson. A nemzedékek képzelmi tehetsége oly gyorsan nem változhatik, hogy az új nézetekre ne is hasson. Ehhez járul, hogy az emberi természet nem engedi a tömeget az elvont régiókban, miért is a vallásnak bizonyos külső alakíságot követel és itt is szívesen kapcsolódik a régi intézményekhez.

Azért láthatjuk is a történelemben, mint fogadnak magukban az új vallások régi elemeket, hogy visszahatva a régivel keverje eredeti jellegét. Végre a lélek természetében fekszik, hogy a vallás által alkotott és befogadott alakíasságok befejezván a megszilárdítás stadiumát üres külsőségekre és álarczoskodáshoz vezetnek. Az alakíasság ezen nyomása alatt elvész ismét azon szellem, mely az észnek vallási befolyását segítette elő.

Igy hajlott a budhaismus ismét a brahmaismus felé, összekeveredett vele és oly pogányságot hozott létre, mely csak a némileg nagyobb erkölcsi alappal különbözök a brahmasismustól. Az islam a sabaeus fatalizmust öltötte fel és ez által hatályos módon torzította el monotheista tartalmát és hagyományos mondakört alkotott maga körül. Az arab kulturszellem sokáig állította szembe vele észszerű bölcsészeti gondolkozási módját, de a 11-ik század után meghódolt az orthodox islammak. Nehány század multán, különösen miután a római uralkodó trónját elfoglalta, messze elhagyta a kereszténység alapelveit és dogmái, templomai és sektái, valamint hierarchiája tanát nagyon és alakilag gazdagon kiművelte. A szent- és reliquia szolgálat nagy mértékben tulajdonává lett. A reformatio is hitvallása szövegézésével feléje tartott vissza és így a protestantismuson belül megnyitotta az orthodox hit és az észszerű kritika harcát. —

Ezen történelmi tapasztalatokból az tűnik ki, hogy a kérdés, a mint fenn említettük, vajjon hasznára, vagy kárára van-e a kultura a vallásnak, teljességgel nincs helyén. A művelődés uralkodó értelemképzésével, felismerés utáni vágyával és bírálathajlamával hat az új vallásra, tagadja a feltétlen hit és a hagyomány tekintélye feltételezését és ekképen felrészelve, felbontólag sőt gyakran megsemmisítőleg hat. A létező vallást terjedelmes birtokából sánczai megé szorítja, ezeken rést ütni törekszik, hogy azt a jövendő rohamainak nyitva tartja. De egyszersmind megszabadítja a vallási eszmét bilincseiből, megszabadítja a régi képzetedemtől és babonától, lerázza a megcsontosodott alakíasság nyomását és ezáltal lehetővé teszi, hogy világosabb és melegítőbb lángokban szálljon fel ismét a magas aetherhez. Ezen vallási eszme, bármiképen fogják is fel az emberiség más más korszakában, mindenkor újból áthatja az emberi szellemet és láttuk, hogy a történelem folyamában, hogy a túlélt vallás bukásával folyvást újból, tisztázott vallás- erkölcsi tartalommal épült fel. Ez a felelet azon kérdésre, amennyire a történelem reá válaszol.

De azon kérdést is megengedi, hogy vajjon a jelen kultura, amint az utolsó század alatt kifejlődött más-e, mint az előbbi korszaké, t. i. tartalmaz-e, vagy alkotott-e más elemeket és összetételeit ugyanannyira, hogy a vallásra gyakorolt befolyásának kell, hogy más legyen? Kell, hogy válaszoljunk ezen kérdésre. A kultura fejlődése haladó, kiterjedő és egyszersmind mélyebbre ható. Annélkül, hogy az előbbi korszakok lényegétől távoznék, mégis más alkotásu, sok erősebb és nagyobb erővel ellátott, tehát egészen más célú is. A modern művelődés leglényegesebb eleme az alanyiság. A míg az ókori, valamint a hűbéri államokban az egyén csak az összeség tagja volt és, mint ilyen tag birta jogát és társadalmi jelentőségét; a modern állam a személyes szabadság és a törvény előtti egyenlőség elvén nyugszik; minden egyénnek meg van léte és létjoga. Nem kevésbé jut érvényre ezen alanyiság a tudományban; a rendkívüli részletezés, mely minden tudományt a legkülönbözőbb ágakra osztja, melyből mindig új meg új különlegesebbek indulnak ki és melyek minden tudomány összefüggésének felbontásával fenyegetnek, továbbá a hypotesis vágy, mely minden egyes kutatót többé kevésbé jogosan saját vélemény kimondására készítet, gyakran csak azért, hogy személye jusson érvényre. tanúságot nyujtanak ezért. Hiszen ezáltal a bölcsészet azon önmegoldáshoz jutott, mely a görög bölcsészeten mindenkor a skepticizismussal végződött, mely általánosságban tagadta az embernek azon tehetségét. hogy az igazat észlelheti és megismerheti és mely a modern philosophiában pessimismusnak szerepel, mely természete szerint csak alanyi hangulatot ölel fel. Joggal nevezik a művészetben, a költészetben a most uralkodó realistikus irányt alanyiasságának. Mert nem az általános emberi eszmény és jelleg mintája és célja ezen iránynak, hanem bizonyos osztály egyéni állapota meztelen valódiságában, eszmény és eszme nélküli állapotában. Végre visszavezettetik a vallási meggyőződés és az erkölcsi magatartás az egyéni akaratra és állapotra, csupán egyéni tartalmuvá tettetik és ily módon a vallás-erkölcsi kötelezettség minden közössége vagy eltöröltetik, vagy csak külsősséggé tettetik. —

A modern művelődés ezen jellegéből indul ki azon korlátlan pártoskodás is, mely az élet minden terén uralkodik, kiindul az ellentétek rideg találkozása, elkeseredett harca, mely csak időről időre enged fegyver szünetet vagy egyezményt azon hallgatag feltétellel hogy kedvező alkalom adtán rögtön megszegi. Nemcsak a politikai, nemesak a vallási, hanem a tudományos vélemények is élesen megkülönböztetett és egymás ellen leghevesebben küzdő pártokra szakadnak és ezekhez járultak hatalmas mozgatókként azon anyagi érdekek s melyeket a népek és érdekelt osztályok egymás ellen vittek a harciba.

Mert nem tagadható, és ez kérdésünkre nézve nagyon fontos, hogy ezen anyagi érdekek a modern életnek nagyon is előterében állanak. Minden hozzájárult. Szabad öntudata az egyénnek, mely azért folyvást magasabbra törekszik; a politikai szabadság, mely mellőzte előbb az egyént az anyagi téren huzott határok és korlátok körén belül is;

a tudomány esodálatos találmányai és felfedezései, melyeket a gyakorlati tevélegességben az iparnak bocsátott rendelkezésre; az ezáltal lehetővé lett közlekedési eszközök, melyek az egész földet körül öveztek és minden országot és lakóit egyesítette; a folytonos szaporodás következtében Európa legtöbb országaiban beállott túlnépesedés; és a mind ezek által létesült szaporodása a szükségleteknek s a fényezés és élvvagy kiterjedése minden osztályra. Ezek azon tényezők, melyek a modern életet rendkívülien változtatossá, a törekvést és iparkodást élénkebbé és kuszáltabbá tették, az ember munkásságát és erőlködését nagy mértékben igényelték és szenvedélyekkel táplálták. Hogy ezen hullámos mozgalom következtében a vallási tendenzia számára csak csekély működési kör és gyengült részvét marad és, hogy az erkölcsiségnek többrendbeli csorbája, támadt, az világos. A modern kultúra a létező vallásokra és a vallási gondolkodásra egyáltalán kettős hatást gyakorolt: Először is az indifferentismus kiterjesztésével, a vallási kérdések és a szertartásos törvények gyakorlása iránti közönyösséggel. Hogy mi mozdítja elő ezen közönyösséget, a fennemlítettékből eléggé kiviláglik A theologiai viták és veszekedések hevessége nem szól ellene, mert a nagy közönységet hidegen hagyja. Azután pedig a vallásellenes tendenciák, melyek az egyház elleniekkel egyesülnek.

Atheismus, materialismus, patheismus, positivismus, pessimismus és még több ilyféle. A mostani viszonyok közt megengedett nyíltsággal és zabolátlansággal huznak fegyvert a vallás és minden vallási nézet ellen és minden körben viszhangra találnak. Kétségkívül harcznak babona és képzelgés ellen is, a betűk hite és a mesterséges ajtatosság ellen, mely még eléggé uralkodik a társadalomban és nem kevésbé nyíltan lép napfényre. Ha ezért hálával tartoznak a művelődésnek, az épen ecsetelt hatások eléggé hátrányára vannak a vallásnak. Ha a kultúra megtámadja a vallási formalitásokat és mély bensőséget, valódi vallási meggyőződést követel, az lesz áldásos része.

Ha azonban a vallás törzse ellen irányozza fejsze csapásait, ha az fekszik lényegében, hogy közönyös és indifferens legyen az emberiség vallásos eleme irányában, és ez okból az erkölcsi rugókat gyöngíteni törekszik, úgy félre nem ismerhető kártékony behatása. Ezzel szemben nem szabad azonban sohasem elfelednünk, hogy korszakunk és kulturája átmenőben van és átmenetet képez. Ez nem csak nem banalis, hanem — igaz. Minden kétséges még, minden a pártok küzdelmének van alávetve, semmi sem hozatott még tényleges eredményre: a nyilvános élet és közvélemény ársjai folyvást változók és velük változnak az intézmények és törvények. De a vallási eszme halhatatlan és mindenkor konkrét alakulásra tör, mert az emberek amazért lelkesülve, emezt nem nélkülözhetik.

Eddig csak általános állás pontról vizsgáltuk tárgyunkat; lépünk most át a zsidóság terére, mely benső, valamint történelmi fejlődésében néhány teljesen különböző és pedig lényeges jellemvonást mutat.

A szigetvári izr. népiskola.

Nem feltűnési vágy, sem az a cél, hogy valakinek dicsérő hymnust zengjünk, — vezetett arra a gondolatra, hogy e helyen a szigetvári izraelita iskolával egy külön cikkben foglalkozunk.

A szigetvári izr. iskolaszék és az iskola igazgatója nem óhajtják a nyilvános dicséretet és jól tudjuk, hogy ismert szerénységük minden dicsérő elismerést a tanító testületre, ez pedig a közönségre, a közönség ismét az iskolaszékre és az iskolaszék újra az igazgató rabbira fogja háritani.

Ha tehát, jóllehet az elismerést az iskola minden fennemlített faktora kiérdemelte, — mégis főképen Dr. Klein Gyula iskolai igazgató és főrabbi akarunk szólni, annak oka első sorban az, hogy a magyar izraelita hitközségeknek példát akarunk mutatni egy hivatását teljesen átérző rabbirol és egy mindenkor áldozatkész hitközségről, mely felismerte, hogy „a gyermekek a—b—c-je hatalmasabb a katonák szuronyánál“ — és nagy áldozatokat hoz iskolájáért.

Sajnos, de igaz, hogy kevés oly község van, hol az iskola tanító testülete a rabbival jó lábon áll. Egy tanképesítő vizsgálat alkalmával egy vizsgáló bizottsági tag kiemelte, hogy nem pusztá véletlenség az, hogy az izr. rabbi-szeminarim és az izr. tanítóképző-intézet egy épületben van. E két intézet — véleménye szerint — azért van egy közös épületben, hogy a tanítójelöltek a rabbijelöltekkel minél gyakrabban érintkezvén, jó barátságban éljenek, — hogy ha majdan az intézetet elhagyják, ezen baráti viszonyt az életbe is átvigyék.

Ez elvnek igen hangzatos és szép, de a tapasztalás azt mutatja, hogy a tanítójelöltek a rabbijelöltekkel igen keveset érintkeznek és az életben a legtöbb rabbi a tanítókkal hadi lábon áll. Nem akarjuk itt kutatni, hogy a hiba melyik oldalon van: elég konstatálnunk, hogy a baj megvan és hogy a hitközségeknek, az iskolának valamint az egész zsidóságnak nagy kárára a rabbik nem tudnak a tanítókkal egyetérteni.

Természetesen vannak dicséretre méltó kivételek is. Ezen kivételekhez tartozik Dr. Klein Gyula szigetvári főrabbi is. Ő az, ki a szigetvári izr. iskola tanítótestületével egyetértve az iskolának oly hirnevet szerzett, hogy a környékbeli faluk zsidó szülői nagy áldozatok árán, még Kaposvár, Pécs környékéről sőt Horvátország falvairól is szívesen küldik gyermekeiket a szigetvári zsidó iskolába. Sőt mi több Szigetvárott — a még csak néhány évvel ezelőtt hirhetté volt antiszemita helységben — intelligens keresztény szülők gyermekei is szokták a zsidó iskolát látogatni.

És hogyan érhetette azt el egy rabbi, hogy egy anyagilag nem igen gazdagon megáldott kis városnak még szegényebb hitközsége az iskola javára kért minden anyagi áldozatot meghozta; hogy a tanítók tanácsadójukat, barátjukat lelték benne és hogy a szülők szeretve tisztelik? —

A feleletet mindenki magától találja, ha a szigetvári

izr. iskola ez évi értesítőjét átolvassa, Ott találjuk néhány sorban összeállítva az iskola ez évi történetét, Ez a történet legvilágosabban mutatja, hogy mit tehet egy község az iskola érdekében: tanulhatnak belőle gazdagabb hitközségek is. —

Álljon itt még néhány szó az iskola záró-ünnepélyéről is.

A vizsgálatok befejezte után diszes közönség gyült egybe az iskola udvarán, hol a „Hymnus“ eléneklése után a tanítók a gyermekek általános osztályzatait olvasták föl és Dr. Neuhaus Jakab iskolaszéki elnök egy buzdító beszéd kíséretében osztotta ki a gyermekeknek az iskolaszék által megszavazott jutalmakat.

A záró-ünnepély kimagasló fénypontját kétségen kívül Dr. Klein Gyula főrabbi beszéde képezte.

Ott állt a lelkesedéstől áthatott rabbi és beszélt a gyermekekhez mint egy atya, a tanítótestülethez mint egy benső jó barát és a közönséghez mint rabbi, mint igazgató és mint tanácsadó. Szívből jövő beszéd volt és megtalálta az utat a közönség szívéhez, Nem volt a hallgatók között egy is, ki nem lett volna meghatva.

„Van az érdemnek — úgy mond — olyan foka, midőn minden dicsérő, magasztaló, köszönő szó gyengének bizonyul a dicséret kifejezésére. Itt a legnagyobb elismerés ha meg nem kísértjük azt megköszönni, hanem hallgatás által mutatjuk szavakban ki nem fejezhető tiszteletünket,“

Jóllehet épen ez idézett részlet nem érdekli a nyilvánosságot, de felemlítettük azért, mert szóról-szóra alkalmazhatják ezt a szónokra. Szébb szavakat nem találhatunk az ő dicséretére.

Sch.

Az Alliance Israelite Universelle

— évi jelentéséből. —

Az Alliance Izraelite Universelle legutóbbi kimutatása fekszik előttünk, amelyből az tűnik ki, hogy ez egyesület tevékenysége főleg a keleten nagy kulturális föladatokat old meg. Az Alliance iskolái a keleten ugyszólván zászlóvivői a civilizációnak és ezért a Európai kormányok consulátusai által a legnagyobb készséggel támogattnak.

A következő nagyobb városokban az Alliance iskolái máris nagy tekintélynek örvendenek és pedig:

A d r i a n a p o l y, melynek zsidó iskolájának legutóbb lefolyt vizsgáján a polgári és katonai hatóságok és az európai consulok majdnem teljes számban voltak jelen, kik legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak a növendékek előhaladásáról és az iskolák kitünő szervezéséről.

B a g d a d b a n maga Sarced úr Franciaország consula eszközölte a növendékek kihallgatását az ottani zsidó iskolában. A tanítási nyelv a tanintézeteken kétféle, francia és török. A szegényebb sorsú növendékek itt is teljes ellátást nyernek.

C a i f f a zsidó tanintézetét 45 zsidó tanuló látogatta, kik közül ez utolsó tanévben tizen fejezték be tanulmányukat és elhelyezést nyertek különféle ipar- és mezőgazdasági vállalatoknál.

K o n s t a n t i n á p o l y. Hogy az itteni zsidó iskolák virágzanak, annak Ő Felsége a török szultán jó akaró támogatása mellett az ottani zsidó hitközség áldozatkészségé-

nek köszönhető. Akárhányszor történt, hogy a zsidó hitközség európai tagjai iskolai czélokra bálokat rendeztek, a hol nemcsak az európai diplomata képviselői, hanem török diplomaták és katonai főbb tisztviselők vettek részt, Igy nemrég Nedjib pasa fogadta el az ily multság védnökségét és oly eredményeket ért el, melyek teljesen megfeleltek az ottani gazdagabb körök jótékonyágáról keringő híreknek.

D a m a s k u s. Itt Focei pasa osztotta szét a zsidó tanulók közt a szorgalmi díjakat; a francia consul pedig beszédet tartott a növendékekhez, buzdítván őket szorgalomra és erkölcsös magaviseletre.

Ilyen körülmények közt és hasonló részvét mellett folytak le a vizsgálatok a D a r d a n e l l á k b a n fönntartott zsidó iskolában: továbbá Fezzben, Salonikiben, Fillipopolisban, Samarkowban, Sofiában, Vidinben, Janboliban, Smirnában, Tangerben és Tunisban.

A jeruzsalemi zsidó iskolában 215 növendék nyert oktatást kik közt tizennégyen a palestinai mezőgazdasági kolóniáknál nyertek alkalmazást, többen pedig részint Amerikába és részint pedig Alexandriába küldettek, hogy ott szakértelmükhöz megfelelő foglalkozást kapjanak.

A legjobb tanulók névsora a következő:

1. Lustgarten 18 éves, kertész.
2. Behar 18 éves kertész.
3. Phariante 17 éves mezőgazdasági tanuló.
4. Neumann 16 éves mezőgazdasági tanuló.
5. Halfon 17 éves timár.
6. Grünberg 16 éves kertész.
7. Ukranitz 19 éves kovács.

T Á R C Z A.

Gróf vagy zsidó.

— írta Dr. Lehman. —

(Folytatás.)

„Talán fivérem hajlandó lenne támogatásomra“ mondá József gondolközólag.

„Ez esetben bizton számíthat megszabadulására. Majd Bence gróffal összeköttetésbe lépek. De ön is tegye magát. Mindenekelőtt önnek hajlandóságot kell szinlelnie, beleegyezni abba mit öntől kívánnak; érdeklél hallgassa meg a „hittani előadásokat, olvassa el a traktátumokat mit kezeibe adnak és jóakarólag nyilatkozzék. Ez által időt nyer és eléri azt, hogy nem fogják oly féltékenyen őrizni, végre felhasználhatja menekvéséhez a kedvező alkalmat.

Visszatérve B. doktor a kolostorba, jelentést tett intelmeinek sikeréről. Meghagyta a főnöknek, hogy engedjen a fogolynak időt és ne szorítsa anynyira, minél több szabadsága legyen neki és csakis nyájas rábeszélés útján hasson reá nem pedig erőszakkal. Másnap inté Józsefet a főnök jelenlétében, hogy gondolkozzék a megbeszélte vallási dogmák fölött. József megígérte, hogy egészen a lelkész ur szavai szerint fog cselekedni.

A szerzetesek sokkal hajlandóbbnak találták a foglyot és magasztalták B. doktor ügyességét, ki e csodát mivelte,

József pedig több szabadságot élvezett és helyzete türhetőbb lett.

Mihelyt B. doktor Pragába érkezett magához hivatá Benceze grófot.

„Ép most jövök bátyától,” monda, midőn a gróf megjelent.

„Önt küldötték hozzá,” kérdé a gróf.

„Hogy őt rábeszéljem a zsidóság letagadására és a keresztény hitre való áttérésre.

„És sikerült-e?”

„Dornbach gróf, hogy vélekedik bátya magaviseletéről?”

„Igazat megvallva, főtisztelendő ur, csodálom jellemzilárdságát és nagyon sajnálom anyám bánásmódját.”

„Én is osztom gróf ur véleményét, bár menynyire is feltűnő. Főpásztorunk sem jár el szívesen oly szigoruan bátya ellen; de ő nem tehet egyebet.”

„Boldoggá tesz tisztelendő ur azon részvét által, mit bátyám iránt tanusít! Ó, segítsen minket, hogy szerencsétlent kiszabadítsuk.”

„Minket? Hát ki van önnel szövetségben?”

„Bátyám nevelő atya, Del Monte Rafael a kereskedő?”

„No, akkor jó! De sem én, sem ön, sem Del Monte nem vehetünk közvetlenül részt a menekvés kísérletben, nehogy feltűnést keltsünk.”

„Talán már van egy terve, tisztelendő ur?”

„Igen van. Bátyát a zárdából erőszakkal vagy titkon kiszabadítani lehetlen lesz. A menekülést csel által foguk eszközölni.”

„Mi a terve?”

„Van egy jó ismerősöm, egykori iskolatársam, ki nagyon jól érti méltósággal a magasrangú főpapok utánzását, szegény ördög, jó díjért szolgálatunkra áll. Tudakozódtam a zárdában, és senki sem ismeri idevaló főpásztorunkat; barátunknak tehát annak a szerepét kell magára vállalnia, a mainhardtbrunni zárdába menni és magának a foglyot kiadatni. A terv jó és hihetőleg sikerülni is fog. A nehézség csak abban áll most, arról gondoskodni, hogy a főpásztor irodájából a zárda elnökét jöttéről értesítsék.”

„Erről majd én gondoskodom; a főpásztori irodában foglalkozó szolgát én már lekenyereztem a ki jó jutalomért ily levelet majd ki fog nekem szolgálni.”

„No akkor nyert játékunk van. Eszközölje egyuttal ki, hogy Del Monte emberemmel küldjön valakit, ki magával egy külföldi utlevelet és sok pénzt visz, hogy bátyja azonnal az országból elemekülhessen. Hetekig tarhat míg a család nyomára jönnek. De azután is majd gondoskodom, hogy a főpásztor minden további áldóztatástól elálljon.”

Benceze gróf sietett ezen jó hirt Del Montevel közölni. Midőn arról volt a szó, hogy ki legyen azon megbízható ember a kivel a pénzt és utlevelet küldjék, erre Speranza nem tágitott, hogy ő teljesíti e megbízást és így hozzájárul a kedves testvér kiszabadításához. Nem szívesen egyezett bele Rafael; de sem neki, sem Bencezének nem volt szabad az időben Pragából távoznok, anélkül, hogy gyanut ne

keltettek volna és egy idegent nem akartak a titokba beavatni.

Azalatt betanítá már B. doktor barátját a neki szánt szerepre, és Benceze gróf gondoskodott, arról hogy a főpásztor irodájából egy levél menesztessék, melyben mainhardtbrunni zárda mzglátogatásáról a főnököt értesítik.

Néhány nap mulva B. doktor barátja egy szép fogatban, két szolga kíséretében Mainhardtbrunnba hajtatott. Egy könnyű kétlovas kocsiiban Speranza is oda utazott, szüleinek egy öreg kipróbált szolgáló kíséretében.

A mainhardtsbrunni kolostorban nagy felindulás volt. A főpásztori kancellániából leirat érkezett, mely a magas ur látogatását tudatja. Az egész kolostor zászlókkal, szőnyegekkal és a termeket virágokkal diszítették fel. Minden kéz mozgásban volt és minden fő tele tervekkel, hogy miként fogadják és szórakoztatják a főpapot. Ily megtiszteltetésben ember emlékezet óta nem részesült a zárdában. Ezen zavarban sikerült a zsidónőnek, ki Józsefnek az ételt hordta, egy kis levelet neki átadni. Csak a következő talányszerű tartalma volt:

„Ne csodálkozzék semmi fölött és tegye azt, mit követelnek.”

Most Józsefet is nagy izgatottság fogta el; észrevette, hogy szabadulása forog fenn, de hiába gondolkodott a fölött, hogy miként eszközölhető ez.

Nemsokára egy gyönyörű fogat hajtattot be a zárda kapuján és a főpapot legünnepélyesebben fogadták. A szerzetesek csupa alázatosságból azt sem tudták, hogy mit tegyenek. De a főpásztor annyira kedélyes, barátságos, nyájas és egyenes ember volt, hogy csakhamar neki bátorodtak és vig tréfáit nevelték. E vig hangulat az ebéd fölött a jó borok mellett, mi mindnyájuknak fejébe szállt, még fokozódott.

Ebéd után a főpásztor Józsefet magához rendelte.

Midőn József a termbe lépett, hol az egész társaság kávézott, alig tudta csodálkozását elfojtani. Ez a főpásztor? Alig lehetett nagyobb ellentétel e férfiu és azon főpásztor között, kit itt személyesített, képzelni. A főpap, magas, nyulánk. intelligens arcú és nemes külsejű férfiu volt, ki körülbelül 36 éves lehetett, kit azonban valami testi betegség megöregített, ez azonban alacsony, kövér és mintegy 50 éves.

A főpap mindég komoly volt, míg ez a vigság maga, csupa durva élezczel és ötletekkel telve. Most szemével intett Józsefnek, ki azonnal ráismert. Hisz ez a vig öreg Paulmann, ki Pragában a deákságot az érettségre szokta előkészíteni, egy ritka tehetségű férfiu, de a ki könnyelmű életmódja által semmire sem viheti.

„No lám, itt van az a bolond,” mondá az álfőpap, midőn József közelebb lépett hozzá, „a bolond ki egy grófi koronát és több millió értékű vagyronról lemond, hogy a „zsidó” elnevezés szerencséjében részesüljön! Lépjen közelebb ifju barátom! Van-e valami eladó?”

E szavakat oly komikusan ejtette ki, hogy még a terem falai is viszhangoztak a szerzetesek velőtrázó nevetésétől.

„Barátocskám,“ folytatá beszédét a álfőpap „ha ismét Prágába jön, tiszteljen meg látogatásával; van egypár ócska nadrágom eladó. Ó, ne vágjon oly mélabus arcot! E nadrágnak majd örülni fog; mert még egész jókarban van!“

Ezt ismét nagy nevetés követte, mely a házat is megingatta. No, ez szeretetreméltó főpásztor valóban — egész öröm volt őt hallgatni!

„De elég a tréfából, mondá, midőn a nevetés elhangzott, „hallottam, hogy B. doktor oktatása és rábeszélései sikeresek voltak és önre jó benyomást gyakoroltak. Ezentul mindég vele fog lenni és ezért Prágába jön velem.“ —

Most már átlátta József a tervet; izgatottságában reszketni kezdett és nagy megerőltetésébe került maga fölött uralkodni.

Az álegyházi fejedelemnek sürgős teendői voltak; még az nap elutazott József kíséretében. A szerzetesek áldásaikkal bucsuztak el nyájas főpásztoruktól, ki rohammal nyerte meg szeretetüket.

Egy távoli helység koresmája előtt állott meg a főpap kocsija, ki most ismét az öreg vig Paulmannként mutatta be magát. Itt új meglepetés várt Józsefre: Speranza huga a szolgáló kíséretében. Már készen állt a könnyű kocsi. Az erős lovak nekiindultak a császári birodalom határa felé.

Mialatt a szerzetesek a szeretetreméltó főpásztorról beszélgettek, a zárda kapuja előtt ismét egy fogat állt meg. Mily élénk lett egyszerre a magányos Mainhardtbrunn! Egy előkelő urhölgy szállt ki a kocsiból és a főnök felől tudakozódott.

„Tisztelendő atyám,“ mondá, „egy irást hozok a főpásztortól; fiammal, Dornbach gróffal szeretnék beszélni.

A főnök megkövülve állott.

„Méltóságos asszony,“ hebegé végre, „néhány óra előtt szerencsétette zárdánkat magas látogatásával a főpap és magával vitte az ifju gróft.“

Most a grófnőre került a sor bámulni.

„Lehetetlen!“ mondá, „hisz ép most jövök Prágából Eminenciája nem lehetett.

„De úgy van a mint mondtam kegyelmes asszonyom. Eminenciája igen vig volt és nagyon jól érezte itt magát. Az órák csak úgy röptek a főpásztor tréfái mellett!“

A grófnő ámulata még növekedt; ő még soha sem látta a főpapot jó kedvben; erre egy gyanu ébredt benne.

„Főnök úr ismerte ön a főpásztort már ezelőtt is?“ kérdé a grófnő.

„Ma részesültem először abban a szerencsében.“

„Kérem írja le előttem a főpap személyét.“

(Folyt. köv.)

H I R E K

— Ungvárról írják nekünk: Mannheimer orth. fő-rabbi e hó 18-án este rögtön meghalt. Az orvos tanácsára

kirándult veje szállójába, hogy ott töltsse az éjet a fris levegő behatása alatt, de alig, hogy leszállott a kocsiról, sánczba esett, honnan, a neje jajveszékelésére odasiatott tőzomszéd Hirtenstein József nagynehezen kiemelte és kinek karjai közt, miután egyetlen „Danke“ szóval meghálálta volt H.-nak emberbaráti szolgálatát — pár percz mulva kiadta lelkét. Még egy éve sincs, hogy Mannheimer az Ungvári 2 község egyesülési alkudozásait meghiusította hatalmas veto-jával, mondván, hogy haladó izraelitáktól mit sem a k a r tudni, se jót se rosszat nem akar tőlük. Hogy az egyesülés most sikerülni fog-e, az azonban még mindig kétséges.

— **Pályázat.** A szikszói nyilv. izrael. népiskolánál a jövő 1886/7. ki tanév elején, két egyenkint 300 frttal díjazott vallástanítói és egy 300 frttal díjazott munkatanítónői állomás betöltendő. A vallástanítóktól megkivántatik, hogy pályázati kérvényökhöz héber szakképzettségök — erkölcsösvallásos előéletök — családi és egészségi állapotuk, valamint eddigi működésükről szóló bizonyítványaikat mellékeljék és előnyben oly pályázók fognak részesülni, kik tanítói oklevéllel is birnak és esetleg mint segéd tanítók is működhetnének, A kézimunka-tanítónő munkamesternői oklevéllel birjon és a magyar, de főleg a német nyelvben teljesen jártas legyen. Előnyben részesülnek oly pályázók, kik már ezelőtt is működtek és ezt bizonyítványokkal igazolni tudják. Pályázati határidő folyó évi aug. hó 7-ik napja. Kellően felszerelt kérvények alulirott iskolaszéki elnökhöz küldendők be. — Kelt Szikszón, 1886. július 15-én. Fried Adolf, iskolasz. elnök.

— **Pályázat.** A csepregi izr. Congr. hitközség elemi iskolájánál a tanítói állás üresedésbe jött, melynek betöltésére ezennel pályázat hirdettetik. Pályázhat minden okleveles izraelita vallásu tanító ki a magyar, német és héber tantárgyakban tanítani képes. Ezen állással 400 frt évi fizetés és szabad lakás van egybekötve. Pályázók felhivatnak teljesen felszerelt folyamodványaikat f. é. július hó 31-ig alulirotnak beküldeni. Csepregh (Sopron megve), 1886 július 15-én. Faludi Zsigmond, iskolaszéki elnök.

— **Pályázat.** A tolnai izr. status-quo hitközség 6 osztályu elemi iskolájánál a tanítói állás üresedésbe jött, melyre következő pályázat hirdettetik; Okleveles izr. tanítók, kik a magyar, német és héber tantárgyakban oktatni képesek, f. é. augusztus hó 10-ig felszerelt folyamodványaikat, családi állapotuk kimutatása mellett, alulirott elnökséghez beküldhetik. A megválasztott köteles az ismétlő iskolában tanítani, és választás alkalmával próba-előadást tartani. Ezen állásért évi fizetésül öt száz (500) frt biztosítatik. Nős tanítók, kiknek nejeik kézimunkát tanítani képesek, nagyobb mellékjövedelemre számithatnak. A véglegesitss az első sikeres próbaév eltelte után fog tötönni. Tolna, 1886. július 18-én. Az elnökség.

— **Pályázati hirdetmény.** A pécskai izr. hitközség által rendszeresített rabbi- és anyakönyvvezetői állásra ezzenel pályázat hirdettetik. Javadalmazás 650 frt évi fizetés

és 150 frt lakbér általánosan az ezen állással összekötött jövedelmek. Pályázni kívánók tartoznak igazolni: életkorukat, magyar honosságukat és valamely rabbiképző-intézet sikeres bevégzését, megkivántatik egyszersmind a magyar és német nyelvnek ügykörében való teljes bírása. Végleges választás csakis a pályázók közül az elnökség által erre meghívottak által teendő próbaszónoklat után ejtetik meg; az utazási költség azonban csak a megválasztottnak térített meg. Fölvivatnak mindazok, a kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy kellően felszerelt kérvényeiket folyó 1886-ik évi augusztus hó 21-ig benyujtsák. Pécskám, 1886-ik évi július hó 9-én. Az elnökség.

— **Pályázat.** A szabadkai izrael. hitközségben a következő állomások üresedésbe jöttek: a) egy a jelenlegi korszellemnek megfelelő basista, ki egyszersmind „schochet ubodek és koreh“ évi o. é. 600 frt; b) egy a jelengi korszellemnek megfelelő tenorista, ki egyszersmind ofesz-sochet és „baal tefila“ évi o. é. 500 frt fizetéssel. — A pályázóktól megkivántatik, hogy a magyar nyelvet bírják, a zenében jártasak és folyamodványaikat koruk, családi állapotuk és eddigi alkalmazásukról, valamint erkölcsi életükről tanuskodó bizonyítványaikkal felszerelve alulirothoz f. évi augusztus hó 15-ig beküldjék. — Próba-éledásra csakis az elnökség által meghívott bocsáttatik; utiköltség azonban egyedül a megválasztottnak térített meg. Szabadkan, 1886. július hó 4-én. Weisz Jakab, közs. jegyző. Kunetz Mór, hely. elnök.

— **Pályázat.** A battonyai izr. anyakönyvi kerületben anyakönyvvezetői állásra pályázat nyittatik. Ezen anyakönyvi kerület 13 községből áll „Battonya“ székhelylyel. Pályázónak az 1924/885. sz. miniszteri rendeletben körülírt kvalifikáción kívül egy a mai kor követelményeinek minden tekintetben megfelelő képesített rabbinak kell lennie, s így magyar hitszónoklatokat tartani. Pályázó, „közül a budapest szemináriumban végzett rabbik előnyben részeülnek. Pályázók próbaszónoklatra meghivatnak s a megválasztottnak av utiköltség megtérítettik. Javadalmazás: évi fizetes 600 frt készpénz, előre fizeteneő havi részletekben, természetbeni lakás kerttel, esketési esettől 3 frt stóla, hirdetésért 1 frt. továbbá a megállapított anyakönyvi díjak és szokások mellékjövedelmek. Pályázni kívánó kellően felszerelt és képesítési okmányaival ellátot kérvénye legkésőbb f. évi szeptember hó 1-ig ezen hitközséghez beadandó. A megválasztott rabbi állását 1886-ik évi október hó 1-én elfoglalni köteles. — Battonyai izr. hitközség által 1886-ik évi. július hó 19-én. — Deutsch Zsigmond, hitk. elnök Fleischman Manó, hitk. jegyző.

* „Az Anker.“ A legutolsó évi zárlat szerint a halálos osetre nyeresémmel biztosítottak az évi díj 24%-kát kapják osztalékképen. Az 1885-ik évben lejárt gyermek-biztosításokról (E. táblázat) 37.2% nyeresémmel osztalék esik s így minden biztosított 1000 frt. helyett nyeresémmel együtt 1372 frt. fizettetett. Folyó év június hóban 745 bevallás 1.70.9498 frt összeggel lett benyujtva. Kiállított 631 szerződés 1.573.358 frt tükérről. 1886 január 1-től benyujtatott 4235 bevallás 10.955.088 frt összeggel, s kiállított 3968 szerződés 10.197.204 frt tükérről. A biztosítási állomány 1885 végé-

vel 73928 szerződésben 146.605,064 frt volt Fennállása óta a társaság lejárt biztosítások után 40 millio frt-t fizetett. Díjtáblázatok s felvilágosítások a magyarországi vezérügynökségnél Budapest, V., Gizell tér 6. szám alatt nyerhetők. 1886. november 1-től Deák-tér 6. sz. a társulat saját házában.

Szerkesztői üzenetek.

S. A. urnak Dunaföldvár. Cikkét magvas érvelései dacára nem adhattuk ki, mert azzal a bizonyos elemmel csak akkor szabad foglalkoznunk, midőn az események kapcsán felszínre kerül. Alkalomszerűség nélkül azonban — sajnos — nem szolhatunk róla. Pedig isten ugyse, nem egy vágást érdemelne.

Z. J. urnak Homonna. Az igaz, hogy gondosan van irva de már túlhaladott álláspont. Az expedicio rendetlenségeért a szerkesztő nem tehet semmit, mert többnyire Budapesten sincs, mikor a lapot szétküldik. Egyébiránt szigorúan intézkedett.

K. M. urnak Sopron. Kérünk gyakrabban kopogtatni. A ki irni tud annak mindig akad ideje az írásra.

Simonovits. Hogy az a szó mit jelent, azt, a legnagyobb sajnálatunkra meg nem mondhatjuk,

L. L. urnak Budapest. Hogy érintkezik-e? Ha a véletlen összehozza őket, diskurálnak egymással.

H I R D E T É S E K.

„THE GRESHAM“

Lebensversicherungs-Gesellschaft in London.

Filiale für Oesterreich:

Filiale für Ungarn:

Wien, Gisellastrasse 1,

Budapest, Franz-Josefsplatz.

im Hause der Gesellschaft.

im Hause der Gesellschaft.

Activa der Gesellschaft

Frcs. 91,064,543,54

Jahreseinnahmen an

Prämien u. Zinsen am

30. Juni 1885 . . .

„ 17,926,068.77

Auszahlungen für Ver-

sicherungs- u. Renten-

Beträge u. für Rück-

käufe etc., seit Be-

stehen der Gesell-

schaft (1848) mehr als

„ 164,776,000.—

In der letz. zwölfmonatl.

Geschäftsperiode wur-

den bei der Gesell-

schaft für . . .

„ 66,293.200.—

Neue Aufträge einge-

reicht, wodurch der

Gesamtbetrag der

in den letzt. 25 Jahren

eingereichten Anträge

sich auf . . .

„ 1,391,163.329.—

stellt. — Prospekte und alle weiteren Auf-

schlüsse werden ertheilt durch die Herren Agen-

ten in allen grösseren Städten der österreich.-

ungarischen Monarchie und durch die Filialen

für Oesterreich und Ungarn.

Brünni kelméket
elegáns

nyári öltözetre

3.20 métert, azaz 4 bécsi rőföt kitevő szelvényekben 4 frt 80 krért igen finom, 7 frt legfinomabb, 10 frt 50 krért legeslegfinomabb

valódi gyapjuszövetből

szállít az összeg póstautánvétele mellett a hiteles és szilárdnak ismert

Siegel-Imhof

Tuchfabriks Niederlage

BRÜNNEN.

Nyilatkozat: Minden szelvény 3.10 mtr. hosszú és 136 cm. széles, tehát teljesen elég egy tökéletes uri öltözékre. A fönnebbi cég, ismert szilárdsága és jelentékeny munkaképessége kezesség arra, hogy csak a legjobb áru, pontosan a választott minta szerint szállittatik.

De miután szédelő cégek **Brünni áruk** köpenye alatt garázdálkodnak, a fönnebbi cég ennek ellenében kívánatra **mintákat** is küld,

ingyen és bérmentve.

Pályázati hirdetés.

A tállyai izr. hitközség által szervezendő elemi fi- és leányiskolán f. é. szept. havában két tanítói állás betöltendő, melyre csakis oklevéllel bíró tanítók pályázhatnak. A tanítók fizetése: az első évre mint próba évre 500 frt. o. é. a főtanító s 300 frt. o. é. a segédtanító részére.

A véglegesítés az első sikeres próbaév eltelte után fog történni.

Azok, kik héber, magyar s német nyelvben tökéletességgel bírnak s hittanban oktatást adhatnak, kéretnek, hogy bizonyítványaikkal felszerelt kérvényeiket legalább f. év augusztus 20-ig az alulírott elnökséghez beküldeni sziveskedjenek.

Mellékes jövedelemre szzmithatnak, kiknek nejei zongora- francia nyelv- s kézi munkában tanithatnak.

Tállya (Tokaj mellett) 1886 július 20.

A tállyai izr. hitközség előljáróság elnöke.

Pályázat.

A pécsi izr. hitközség kebelében egy hittanári állás rendszeresítettven annak betöltésére pályázat nyitattik. A hittanár feladata: a középtanodákon és polgári leányiskolába járó növendékeket a kötelező hitoktatásban részesíteni és számukra szabad tanfolyamot fenntartani a biblia, héber nyelv és liturgia elsajátítása céljából. E teendők mellett a népiskola igazgatását vezetni. — A hittanár minősítése tekintetében kívántatik: megfelelő szakképzettség mellett, a nemzeti nyelv szóban és írásban való kellő ismerete, tanári képesítés, esetleg bölcsészeti tudorság. A rabbi pályára készültek elsőségben részesülnek. — Ajánlatok, felszerelve a pályázó életkorát, családi viszonyait, képességét és eddigi működését tanúsító hiteles okmányokkal f. é. augusztus hó 1-ig az alulírt előljáróságnál benyújtandók. Az állás szept. 1-én elfoglalandó. A kijelölt pályázó személyes megjelenésre fog felhívni és ez alkalommal az állás javadalmazása kölcsönös megállapítás útján meghatározatni.

Pécs, 1886. évi június hó 27-én tartott közgyűlésből.

Bak Jakab
titkár.

Justus
elnök.

Pályázat.

A szegedi Chevra-Kadischa „chok“ 1886. nov. elsején elfoglalandó „chevre schemesch“ állásra pályázatot hirdet. Évi javadalmazás 500 frt., természetbeni lakás, fűtés, világítás és szabályszerű illetekek. Ezen állással jár a Chevra járandóságainak beszédése és a halottak körül szokásos szertásos teendőknek ellátása.

Oly egyének, kik erre kellő képességgel és képzettséggel bírnak, folyamodványaikat, melyben koruk, családi körülményeik és e téren eltöltött eddigi működésük kitüntendő, f. évi augusztus 30-ig az alulírt elnökséghez küldjék be.

Kelt a szegedi „chok“ 1886 júli 14. tartott választmányi üléséből.

Milkó Jakab,
elnök.